

ΧΡΗΣΤΟΣ ΡΟΖΑΚΗΣ :

# Η Χάγη προϋποθέτει διαπραγμάτευση για τα χωρικά

● Είναι προτιμότερο να προηγηθεί η επίλυση της διαφοράς για την αιγιαλίτιδα ζώνη

● Η Χάγη δεν είναι δικαστήριο σκοπιμοτήτων, οι ΗΠΑ αποχώρησαν

● Δεν αξιοποιήθηκε το Ελσίνκι και τώρα είναι δυσκολότερη η συγκυρία για τα ελληνοτουρκικά

Στην Ελλάδα υπάρχει σε μερίδα του κόσμου η δυσπιστία πως το Δικαστήριο της Χάγης είναι ένα «δικαστήριο σκοπιμοτήτων». Πώς σχολιάζετε αυτή την ανησυχία;

Το Δικαστήριο της Χάγης είναι το δικαστικό όργανο του ΟΗΕ για την επίλυση των διεθνών διαφορών ανάμεσα στα κράτη, τα οποία προσφεύγουν σ' αυτό οικεία βουλήσει. Παράλληλα το Δικαστήριο εκδίδει γνωμοδοτήσεις εφόσον τις ζητήσει η Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ. Φυσικά, οι περισσότερες διαφορές που καλείται να επιδικάσει το Δικαστήριο έχουν έντονα πολιτικά χαρακτηριστικά (αφού διάδικα μέρη είναι τα κράτη), όμως αυτό είναι ανεξάρτητο από τα μέσα που χρησιμοποιεί για την επίλυση, που είναι αποκλειστικά το διεθνές δίκαιο. Εξάλλου έχουμε πρόσφατα δείγματα αντικειμενικής συμπεριφοράς -όπως είναι η διδασμη απόφαση που εξέδωσε μετά από προσφυγή της Νικαράγουας για τις «στρατιωτικές και παραστρατιωτικές δραστηριότητες των ΗΠΑ» στον εμφύλιο πόλεμο της Νικαράγουας, όπου διαπίστωσε την εμπλοκή των ΗΠΑ. Οι ΗΠΑ μάλιστα αποφάσισαν μετά ταύτα να αποσύρουν τη δυνατότητα του δικαστηρίου να επιδικάσει υποθέσεις που αφορούν τη χώρα! Πολύ γνωστή είναι επίσης η γνωμοδότηση που έχει εκδώσει για το τείχος του Ισραήλ μετά από αίτημα της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ, όπου αποφάνθηκε ότι το τείχος είναι παράνομο και άρα παραβιάζεται το διεθνές δίκαιο. Εξάλλου είναι ενδιαφέρον να ειπωθεί ότι τα τελευταία χρόνια το Δικαστήριο της Χάγης γνωρίζει μια περίοδο ακμής επιλύοντας υποθέσεις που αφορούν θαλάσσιες διαφορές και σύνορα, αλλά και εδαφικές χερσαίες διαφορές αμφισβήτησης συνόρων.

► Στατιστικά σε τι βαθμό εφαρμόζονται οι αποφάσεις του;

Σε πολύ μεγάλο βαθμό. Οι αποφάσεις είναι δεσμευτικές και όποιος δεν εκτελεί απόφασή του μοιραία θα βρεθεί αντιμέτωπος με τον ΟΗΕ και τα μέλη του. Είναι πάρα πολύ περιορισμένες μέσα στον χρόνο οι περιπτώσεις που δεν εκτελέστηκαν αποφάσεις.

► Στη χώρα μας η αναγνώριση του προβλήματος καθορισμού της υφαλοκρηπίδας (και άρα η ιδέα προσφυγής στη Χάγη για τον καθορισμό των ορίων της) άρχισε να συζητείται από το

‘81 και μετά. Προηγουμένως, ο Κων. Καραμανλής είχε αναπτύξει διμερή πολιτικό διάλογο με την Τουρκία για την επίλυση μιας δέσμης προβλημάτων. Πώς εξηγείτε αυτή τη μεταστροφή;

Πράγματι, ο Κων. Καραμανλής είχε ξεκινήσει διμερείς διαπραγματεύσεις σε ένα μεγάλο φάσμα θεμάτων που αφορούσαν το Αιγαίο -όπως ήταν τότε η υφαλοκρηπίδα, το θέμα της αιγιαλίτιδας ζώνης συνυφασμένο με το εύρος του εναερίου χώρου και τη δυνατότητα προσφυγής στη Χάγη για την υφαλοκρηπίδα. Στη διάρκεια των διαπραγματεύσεων τελικά η Τουρκία υπαναχώρησε ως προς την προσφυγή και παρ' όλα αυτά οι διαπραγματεύσεις συνεχίστηκαν. Το '81 η κυβέρνηση του Ανδ. Παπανδρέου (που από

τη θέση της αντιπολίτευσης είχε αντιταχθεί στην ιδέα της γενικευμένης διαπραγμάτευσης) διέκοψε τις διαπραγματεύσεις και γνωστοποίησε τη νέα της πολιτική γραμμή -που αναγνώριζε ως μοναδική διαφορά την υφαλοκρηπίδα, αφού όλα τα άλλα θέματα σύμφωνα με αυτήν είναι αδιαπραγμάτευτα. Συμπερασματικά θα έλεγα ότι από το '74 και μετά όλες οι κυβερνήσεις με κάποιες διαφοροποιήσεις είχαν στη στρατηγική τους την προσφυγή στο Δικαστήριο της Χάγης, αφού ακόμη και η κυβέρνηση Ανδρ. Παπανδρέου την αποδέχθηκε ως προς την υφαλοκρηπίδα.

Η πρόταση Στεφανόπουλου αναδεικνύει τον αντικειμενικό χαρακτήρα μιας διαφοράς

► Η πρόσφατη πρόταση του πρώην Προέδρου Κ. Στεφανόπουλου, ωστόσο, ξαναθέτει στην επικαιρότητα αυτή την ιδέα στην αρχική (ιστορική) της διάσταση -προτείνοντας δηλαδή την προσφυγή για όλο σχεδόν το «πακέτο» των προβλημάτων. Αυτό πώς το βλέπετε;

Καταρχάς η πρόταση του Προέδρου περιέχει μίαν ενδιαφέρουσα παρατήρηση που αναφέρεται στον αντικειμενικό χαρακτήρα μιας διαφοράς - με άλλα λόγια προχωρεί στην

Η διαπίστωση πως ο καθορισμός της υφαλοκρηπίδας θα οδηγήσει στη διευθέτηση του καθορισμού τόσο των χωρικών υδάτων όσο και του εναερίου χώρου προκύπτει από τις απαντήσεις του καθηγητή Χρήστου

ορθή κατά το Διεθνές Δίκαιο διαπίστωση πως οι διαφορές υπάρχουν έστω κι αν έχουν εγερθεί από το ένα μέρος. Αυτό βέβαια δεν σημαίνει ότι υποχρεούται το άλλο κράτος να προσφύγει στο δικαστήριο για ένα θέμα που δεν επιθυμεί να επιδικάσει, αλλά δεν μπορεί και να απορρίπτει τελείως την έννοια της διαφοράς ως μη υπάρχουσας, αφού έχει εγερθεί από ένα άλλο κράτος. Το κεντρικό σημείο της πρότασης του Προέδρου επαναφέρει με ενάργεια στο προσκήνιο την προσφυγή στο Δικαστήριο της Χάγης - δηλαδή μια παραδοσιακή θέση της Ελλάδας από την οποία δεν έχει ποτέ θεωρητικά απομακρυνθεί. Θα έλεγα δε ότι με πολλή δυσκολία κατόρθωσε τα τελευταία χρόνια να πείσει την άλλη πλευρά ότι η προσφυγή στη Χάγη θα πρέπει να είναι μια από τις επιλογές των δύο χωρών, κάτι που έχει οδηγήσει νομίζω και στην επανεξέταση από την Τουρκία της εμμονής της για πολιτική λύση. Προφανώς θα πρέπει να τονιστεί ότι η πρό-

Ροζάκη, αντιπροέδρου του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, σε συνέντευξη που παραχώρησε στην «Αυγή της Κυριακής». Ο κ. Ροζάκης υποστηρίζει την αντίθεση των ΗΠΑ στις αποφάσεις

του Δικαστηρίου της Χάγης, αναθέτει την πρόσφατη πρόταση του πρώην Προέδρου Κ. Στεφανόπουλου, παρουσιάζει τη διαδικασία προσφυγής στη Χάγη, σημειώνει ότι η σημερινή συγκυρία έχει επιβαρυνθεί ως προς

Συνέντευξη στη Χριστίνα ΠΟΥΛΙΔΟΥ

ταση του Προέδρου, για να πραγματοποιηθεί, προϋποθέτει να αποφασίσει η Ελλάδα ότι θα ήθελε να επιλύσει και να διαπραγματευθεί με τη γείτονα τις συγκεκριμένες λεπτομέρειες. Για τη σύνταξη του συνυποσχετικού λ.χ. θα πρέπει να υπάρξει συμφωνία - για τα ερωτήματα που θα κληθεί να απαντήσει το Δικαστήριο, ποια προκριματικά ζητήματα θα πρέπει προηγουμένως να έχουν επιλυθεί κ.ά.

► Είπατε ότι η Τουρκία «με πολλή δυσκολία» έφτασε στο σημείο να αποδέχεται την προσφυγή στη Χάγη. Προφανώς το λέτε μετά λόγου γνώσεως. Οι διερευνητικοί γύροι επί της κυβέρνησης Σημίτη μας λέτε ότι είχαν αποδώσει;

Οι πληροφορίες μου για την τροποποίηση της τουρκικής στάσης αντλούνται από δημοσιεύματα, αλλά και από το γεγονός ότι η Τουρκία αποδέχθηκε το Ελσίνκι και τις συνέπειές του.

Με την προσφυγή στη Χάγη θα αρθεί η ασυμβατότητα ανάμεσα στον αέρα και τη θάλασσα

► Η προσφυγή στη Χάγη κατά τη γνώμη σας θα πρέπει να αφορά μόνον την υφαλοκρηπίδα ή και το εύρος των χωρικών υδάτων και του εναερίου χώρου;

Αν υποθέσουμε ότι το επίκεντρο των δικών μας επιλογών είναι η οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας, αυτό προϋποθέτει ότι θα επιλυθούν κάποια προδικαστικά ζητήματα. Ας πούμε: μιλούμε για την υφαλοκρηπίδα του συνόλου του Αιγαίου ή την υφαλοκρηπίδα των επίμαχων περιοχών -ανάμεσα στα ελληνικά νησιά και τα τουρκικά παράλια; Επίσης, θα πρέπει να πούμε ποια είναι τα εσωτερικά όρια της υφαλοκρηπίδας που ταυτίζονται με τα εξωτερικά όρια της αιγιαλίτιδας στον βυθό.

► Δηλαδή θα πρέπει να προκαθορίσουμε το καθε-

## Δεν θα ήταν σκόπιμο να θέσουμε εμείς ζήτημα «γκρίζων ζωνών»

Και το πρόβλημα των «γκρίζων ζωνών» πώς επιλύεται;

Είναι ένα παράδοξο, αλλά η Τουρκία δεν έχει διεκδικήσει ευθέως κυριαρχία επί των «γκρίζων ζωνών», έχει αμφισβητήσει όμως την ελληνική κυριαρχία! Επίσης η Τουρκία δεν έχει προσδιορίσει το περιεχόμενο των «γκρίζων ζωνών». Κατά τη γνώμη μου έθεσε αυτό το ζήτημα χάρην διαπραγματευτικού πλεονεκτήματος και νομίζω πως ίσως δεν θα ήταν σκόπιμο να θέτουμε εμείς ζήτημα «γκρίζων ζωνών» και κατά μείζονα λόγο να ζητούμε την παραπομπή του στο δικαστή-

ριο. Αν υπάρξει μια επιτυχής διαπραγμάτευση πριν φτάσουμε στο δικαστήριο, τότε μπορεί να μην αναφερθεί καν το θέμα των «γκρίζων ζωνών». Αν παρόλα αυτά η Τουρκία επιμένει, τότε θα αξιολογηθεί το ζήτημα σε εκείνη τη φάση.

► «Ελσίνκι Νο 2» μπορεί να υπάρξει;

Με το Ελσίνκι εμείς ζητούσαμε να ενταχθεί η Κύπρος στην Ε.Ε. ανεξαρτήτως της εκκρεμότητας του Κυπριακού -αυτό πέτυχε και άρα ο πρώτος στόχος ολοκληρώθηκε. Το σκέλος που είχε να κάνει με το χρονοδιάγραμμα επίλυσης των προβλημάτων

της Τουρκίας με τους γείτονες ματαιώθηκε διότι το χρονοδιάγραμμα εξέπνευσε. Αν με το «Ελσίνκι Νο 2» εννοούμε την επαναφορά ενός χρονοδιαγράμματος συναρτημένου με την ευρωπαϊκή πορεία, νομίζω πως είναι ένα θέμα προς διαπραγμάτευση με την Ε.Ε. Φυσικά, οι συνθήκες σήμερα δεν είναι ευνοϊκές. Όμως η Τουρκία -παρά τα όσα συμβαίνουν στο εσωτερικό της- δεν έχει εγκαταλείψει την ευρωπαϊκή προοπτική και αυτό μας δίνει κάποια περιθώρια. Μολονότι η αβεβαιότητα αυτής της προοπτικής δεν δημιουργεί στην Τουρκία μίαν άμεση πίεση επίλυσης των ελληνοτουρκικών. Ωστόσο επα-

λαμβάνω ότι, επειδή η Τουρκία παραμένει στο πλαίσιο της ευρωτουρκικής πορείας, περιορίζεται το ενδεχόμενο για ορισμένες πιθανές δυσάρεστες εξελίξεις, αλλά (όπως δείχνει ο συμβολισμός του πυκνού αριθμού παραβάσεων και παραβιάσεων στο Αιγαίο) η Τουρκία προσπαθεί να καταδείξει ότι διατηρεί τις προτεραιότητές της στο Αιγαίο -τουλάχιστον σε ό,τι αφορά τον εναέριο χώρο και το FIR.

► Με άλλα λόγια μας λέτε πως ό,τι δεν έγινε στη χώρα του σήμερα ξεκινά από δυσμενέστερη βάση;

Φαντάζομαι ότι αυτό είναι το συμπέρασμά σας.



# Ύδατα

**την επίλυση των ελληνο-τουρκικών και αποφεύγει ρητά να απαντήσει στα αποτελέσματα του υπηρεσιακού ελληνοτουρκικού διαλόγου επί της κυβέρνησης Σημίτη.**

**στώς της αιγιαλίτιδας ζώνης. Σωστά;**

Ακριβώς, θα πρέπει να πούμε από ποιο σημείο θα ξεκινήσει η υφαλοκρηπίδα για να συνεχιστεί στη βαθιά θάλασσα. Αυτό πώς θα το λύσουμε; Θα πούμε ότι ζητούμε τον καθορισμό των εσωτερικών ορίων στη βάση του ισχύοντος καθεστώτος των έξι μιλίων ή θα βρούμε την ευκαιρία να επιλύσουμε το ζήτημα επέκτασης (ή μη) της αιγιαλίτιδας ζώνης στη διάρκεια διαπραγματεύσεων που θα προηγηθούν της προσφυγής; Η θα ζητήσουμε από το δικαστήριο - πράγμα απίθανο - να προσδιορίσει αυτό τα όρια;

**▶ Με τη διαδικασία αυτή επανακαθορίζεται και το εύρος του εναερίου χώρου;**

Κανονικά ναι. Ο επανακαθορισμός της αιγιαλίτιδας ζώνης με πιθανή διεύρυνση θα άρει την ασυμβατότητα που υπάρχει σήμερα ανάμεσα στην εναέρια αιγιαλίτιδα ζώνη και τη θαλάσσια αιγιαλίτιδα ζώνη και έτσι, επειδή θα είναι ενιαία η αιγιαλίτιδα ζώνη, θα ανταποκρίνεται πλέον στην έννοια της διεθνούς νομιμότητας.

**▶ Με άλλα λόγια, όταν μιλούμε για καθορισμό της υφαλοκρηπίδας «συμπαράσύρεται» και ο καθορισμός της αιγιαλίτιδας ζώνης, ενδεχομένως και του εναερίου χώρου;**

Μάλιστα. Εξάλλου το δικαστήριο, καθορίζοντας τα όρια της υφαλοκρηπίδας, επιλύει σε ορισμένο βαθμό και την αιγιαλίτιδα ζώνη, αφού σε ορισμένα σημεία ο καθορισμός της ελληνικής και της τουρκικής υφαλοκρηπίδας δεν θα αφήσουν περιθώρια επέκτασης της ελληνικής αιγιαλίτιδας ζώνης. Φυσικά, αν στο στάδιο της διαπραγμάτευσης λύσουμε το θέμα της αιγιαλίτιδας ζώνης, το δικαστήριο θα το



λάβει ως δεδομένο. Νομίζω ότι το πρόβλημα της αιγιαλίτιδας ζώνης θα πρέπει να έχει επιλυθεί προηγουμένως με μονομερείς ενέργειες, αφού, κατά το διεθνές δίκαιο, το κάθε κράτος έχει την αυτόνομη δυνατότητα να οριοθετεί μόνο του την αιγιαλίτιδα ζώνη του. Βεβαίως, με προτέρα διαβούλευση με τη γειτονική του χώρα στο πλαίσιο της καλής γειτονίας, αλλά και του πραγματισμού που πρέπει να υπάρχει.

**▶ Τα νησιά έχουν υφαλοκρηπίδα;**

Βεβαίως. Όμως, κατά τη νομολογία του διεθνούς δικαστηρίου, συνήθως στα νησιά δεν αποδίδεται ισοδύναμο εύρος υφαλοκρηπίδας με αυτό που αποδίδεται σε χερσαία εδάφη. Εναπόκειται στο δικαστήριο να αποδώσει ποσοστό υφαλοκρηπίδας ανάλογα με τα χαρακτηριστικά κάθε νησιού (θέση στον χώρο της οριοθέτησης, μέγεθος κ.λπ.).

**▶ Κατά μία άποψη, η συνθήκη της Λωζάννης ρύθμιζε τις εδαφικές διαφορές κατά ένα τρόπο που ευνόησε κατ'αντανάκλαση συνολικά τα κυριαρχικά μας δικαιώματα στο Αιγαίο. Γιατί λοιπόν να δεχθούμε την αμφισβήτηση αυτών των κυριαρχικών δικαιωμάτων προσφεύγοντας στη Χάγη;**

Καταρχάς η Λωζάννη δεν

προέβλεψε το ζήτημα των θαλασσίων ζωνών. Η Λωζάννη έδωσε εδάφη στην Ελλάδα και άφησε σε αυτήν τις επιλογές του εύρους της αιγιαλίτιδας και των συναφών ζωνών. Επίσης, για το θέμα της υφαλοκρηπίδας, η ζώνη αυτή δεν υπήρχε καν στο Διεθνές Δίκαιο. Στη διάρκεια της δεκαετίας του '50 ουσιαστικά πρωτοεμφανίζεται ο όρος, ως ζώνη εκμετάλλευσης του θαλάσσιου πλούτου. Ιδιαίτερα για το Αιγαίο, όπου οι χωρικοί περιορισμοί είναι μεγάλοι, ο καθορισμός αυτών των ζωνών αποκτά σημασία μεγαλύτερη από ό,τι σε ωκεάνιες περιοχές, γιατί επηρεάζει τις γειτονικές χώρες, όσο και τρίτες χώρες που κάνουν χρήση της θάλασσας (ναυσιπλοΐα, αεροπλοΐα κ.λπ.) Και φυσικά, αφού το Διεθνές Δίκαιο έχει απαντήσεις για όλες τις τεχνικές λεπτομέρειες οριοθετήσεων και το θέμα είναι κατ'εξοχήν νομικό, ένα δικαστικό όργανο είναι το καταλληλότερο να επιλύσει τέτοιες εκκρεμότητες. Εξάλλου ας μην ξεχνάμε ότι εμείς έχουμε επιμείνει, χρόνια τώρα, για τη δικαστική επίλυση. Εμείς επιβάλαμε το Ελσίνκι που το προβλέπει. Το Ελσίνκι λοιπόν δεν δημιούργησε μόνο στην Τουρκία την υποχρέωση επίλυσης, αλλά και στην Ελλάδα, που υπήρξε ο εμπνευστής της, την αντίστοιχη ευθύνη.